

PG VII G 021/14/14

Wytyczne

Prokuratora Generalnego

z dnia 1.04. 2014 r.

dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych
prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 roku o prokuraturze (tekst jedn. Dz. U. 2011 r. Nr 270, poz.1599, z późn. zm.), oraz art. 8a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz.1493, z późn. zm.), ponadto mając na uwadze:

- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającą normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw zastępującą Decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW,
- Konwencję Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej podpisaną w dniu 18 grudnia 2012 r.,

polecam przyjęcie następujących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

1. Przy sporządzaniu protokołu przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie oraz przy pierwszym przesłuchaniu pokrzywdzonego w sprawach dotyczących przestępstw związanych z przemocą w rodzinie - niezależnie od pisemnego pouczenia o prawach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym - pokrzywdzonemu należy udzielić dodatkowych, szczegółowych informacji i pouczeń dotyczących jego uprawnień, wynikających z ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w tym w szczególności dotyczących form pomocy wskazanych w art. 3 ust. 1 pkt 1-6 ustawy.
2. Prokurator informuje pokrzywdzonego o wszelkich formach pomocy udzielanej osobom pokrzywdzonym przemocą w rodzinie, realizowanych w ramach

gminnych i powiatowych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Ponadto powinien poinformować o działalności najbliższego, ze względu na miejsce zamieszkania pokrzywdzonego, ośrodka pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz wskazać zakres działania ośrodka i świadczonych przez niego bezpłatnych form pomocy oraz powiadomić o działalności organizacji pozarządowych na danym terenie, świadczących pomoc pokrzywdzonym przemocą w rodzinie. Aktualne wykazy odpowiednich placówek winny być dostępne we wszystkich jednostkach organizacyjnych prokuratury.

3. Pokrzywdzonego należy precyzyjnie poinformować o jego uprawnieniach jako strony postępowania przygotowawczego, w szczególności o możliwości składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia (inicjatywie dowodowej), możliwości ustanowienia pełnomocnika, zasadach regulujących wykonywanie praw pokrzywdzonego małoletniego lub ubezwłasnowolnionego, jak również wyjaśnić zasady ustanowienia pełnomocnika z urzędu. W każdym przypadku złożenia tego rodzaju wniosku należy bezzwłocznie wystąpić do sądu o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.
4. Prokurator powinien pouczyć pokrzywdzonego o prawie do odmowy składania zeznań dotyczących podejrzanego (oskarżonego) będącego osobą najbliższą (art. 182 § 1 k.p.k.) oraz wyjaśnić konsekwencje odmowy składania zeznań na późniejszym etapie postępowania karnego.
5. W toku postępowań karnych dotyczących przestępstw związanych z przemocą w rodzinie prokurator niezwłocznie reaguje na wszelkie przejawy użycia gróźb lub przemocy wobec świadków oraz pokrzywdzonych. W przypadku uzyskania informacji o użyciu groźby bezprawnej lub przemocy wobec pokrzywdzonego lub świadka, prokurator podejmuje czynności zmierzające do wyjaśnienia tych okoliczności, zaś w razie zaistnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, wszczyna postępowanie karne. Prokurator poucza świadka o możliwości zastrzeżenia danych dotyczących miejsca zamieszkania do wyłącznej wiadomości prokuratora lub sądu, a w przypadku złożenia w tym

zakresie wniosku, niezwłocznie dokonuje zastrzeżenia danych, zgodnie z art. 191 § 3 Kodeksu postępowania karnego.

6. W przypadku skorzystania przez pokrzywdzonego z prawa odmowy składania zeznań, w prowadzonych postępowaniach należy dążyć do pełnego wyjaśnienia okoliczności sprawy.
7. W sprawach dotyczących przestępstw związanych z przemocą w rodzinie, niezależnie od formy prowadzenia postępowania przygotowawczego prokurator powinien rozważyć przejście do osobistego wykonania czynności przesłuchania osób pokrzywdzonych oraz najważniejszych świadków. W przypadku ustawowego zastrzeżenia dokonania czynności przesłuchania pokrzywdzonego lub świadka przez sąd, powinien aktywnie uczestniczyć w posiedzeniu sądu w tym przedmiocie.
8. Podczas przesłuchania pokrzywdzonego należy ustalić, czy była wszczęta procedura „Niebieskie Karty”, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty ” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”(Dz.U. nr 209, poz.1245). W przypadku gdy procedura taka była prowadzona, należy uzyskać do akt postępowania przygotowawczego dokumentację tych działań. W przypadku zaistnienia takiej potrzeby prokurator inicjuje procedurę „Niebieskie karty”.
9. W sytuacji uzyskania informacji dotyczących obrażeń ciała pokrzywdzonego, w każdym przypadku należy uzyskać opinię biegłego lekarza w tym zakresie. Prokurator niezwłocznie podejmuje decyzję o wykorzystaniu w postępowaniu karnym jako dowodów dokumentów zawierających tajemnicę lekarską oraz w razie konieczności procesowej występuje do sądu o zezwolenie na przesłuchanie osoby obowiązanej do zachowania tajemnicy lekarskiej.
10. Prokurator informuje sąd rodzinny o ujawnionych nieprawidłowościach w funkcjonowaniu rodziny, w szczególności o przejawach demoralizacji małoletniego.
11. We wszystkich sprawach o przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego lub w okolicznościach, które mogą świadczyć o demoralizacji lub gorszącym wpływie na niego, prokurator podejmuje działania przewidziane w art. 23

Kodeksu postępowania karnego lub w art. 572 Kodeksu postępowania cywilnego, zawiadamiając sąd rodzinny w celu rozważenia podjęcia środków przewidzianych w przepisach o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.

12. Prokuratorzy powinni dokonywać analizy akt postępowań karnych, celem wykorzystania możliwości złożenia wniosku o kompensatę państwową przysługującą osobom uprawnionym, na zasadach określonych w ustawie z dnia 7 lipca 2005 roku o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw (Dz. U. Nr 169, poz.1415 z późn. zm.).
13. W razie stwierdzenia przez prokuratora w postępowaniu karnym dotyczącym przestępstw związanych z przemocą w rodzinie poważnego uchybienia w działaniu instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej działającej w tej sferze, w każdym przypadku prokurator podejmuje działania określone w art. 19 Kodeksu postępowania karnego.
14. Przesłuchanie pokrzywdzonego małoletniego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXIII, XXV i XXVI Kodeksu karnego, związane z przemocą w rodzinie przeprowadza się na zasadach wskazanych w art. 185a § 1 Kodeksu postępowania karnego. Prokurator nadzorując lub prowadząc postępowanie przygotowawcze każdorazowo bada zaistnienie ustawowych przesłanek wskazujących na konieczność dokonania tej czynności oraz ustawowych przesłanek umożliwiających ponowne przesłuchanie pokrzywdzonego małoletniego, o którym mowa w art. 185a § 1 Kodeksu postępowania karnego. Wniosek o przeprowadzenie czynności przesłuchania przez sąd, niezależnie od formy prowadzonego postępowania sporządza prokurator. Wniosek powinien zawierać uzasadnienie, uwzględniające w szczególności konieczność wyznaczenia dla podejrzanego obrońcy z urzędu, w przypadku gdy nie posiada on obrońcy z wyboru. Prokurator uczestniczy w posiedzeniu sądu. W trakcie posiedzenia sądu, prokurator zajmuje procesowe stanowisko co do zasadności udziału w tej czynności osoby pełnoletniej, wskazanej przez pokrzywdzonego.

15. W trakcie postępowania przygotowawczego, w sprawach wskazanych w art. 185a § 1 Kodeksu postępowania przygotowawczego, związanych z przemocą w rodzinie niezależnie od formy jego prowadzenia prokurator z własnej inicjatywy, bądź na wniosek Policji dokonuje oceny zaistnienia przesłanek skutkujących przeprowadzeniem czynności przesłuchania pokrzywdzonego małoletniego, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat w trybie przewidzianym w art. 185a § 1 - 3 Kodeksu postępowania karnego. W przypadku zaistnienia uzasadnionej obawy, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wyrzucić negatywny wpływ na stan psychiczny świadka, prokurator kieruje do sądu wniosek z uzasadnieniem, o dokonanie tej czynności przez sąd. Prokurator uczestniczy w posiedzeniu sądu.
16. Prokurator w toku postępowania przygotowawczego, niezależnie od formy jego prowadzenia, w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub o przestępstwa określone w rozdziale XXV i XXVI Kodeksu karnego, związane z przemocą w rodzinie, dokonuje oceny przesłanki procesowej uzasadniającej konieczność przesłuchania świadka, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat w warunkach art. 185a § 1-3 Kodeksu postępowania karnego. W przypadku zaistnienia takiej konieczności prokurator kieruje w tym zakresie wniosek zawierający uzasadnienie do sądu oraz uczestniczy w posiedzeniu sądu. W toku postępowania przygotowawczego, w tej kategorii spraw prokurator dokonuje oceny zasadności przesłuchania małoletniego świadka, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat na odległość, przy użyciu urządzeń technicznych, zgodnie z art. 177 § 1a Kodeksu postępowania karnego. Podejmując decyzję w tym zakresie, prokurator bada wystąpienie ustawowych przesłanek określonych w art. 185 b § 2 Kodeksu postępowania karnego.
17. Niezależnie od formy prowadzenia postępowania przygotowawczego prokurator, w sprawach o przestępstwa określone w art. 197 -199 Kodeksu karnego, związane z przemocą w rodzinie kieruje do sądu wniosek zawierający uzasadnienie o przesłuchanie pokrzywdzonego w charakterze świadka oraz uczestniczy w posiedzeniu sądu. Nie jest dopuszczalne w tym wypadku

sporządzanie protokołu wspólnego przyjęcia zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania w charakterze świadka osoby zawiadamiającej, na podstawie art. 304a Kodeksu postępowania karnego. Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa określonego w art. 197-199 Kodeksu karnego powinno ograniczyć się do wskazania przez pokrzywdzonego najważniejszych faktów i dowodów. Ponowne przeprowadzenie czynności przesłuchania pokrzywdzonego w charakterze świadka powinno być poprzedzone dokonaniem przez prokuratora szczególnie wnikliwej oceny zgromadzonego materiału dowodowego. W przypadku zaistnienia takiej konieczności prokurator kieruje do sądu wniosek zawierający uzasadnienie o dokonanie tej czynności przez sąd. W przypadku złożenia przez pokrzywdzonego wniosku o przesłuchanie w trybie art. 177 § 1a Kodeksu postępowania karnego, prokurator ustosunkowuje się do niego we wniosku kierowanym do sądu, bądź w trakcie posiedzenia, mając na uwadze zaistnienie ku temu ustawowych przesłanek.

18. Przy przesłuchaniu małoletniego poniżej 15 lat, będącego osobą najbliższą dla podejrzanego, należy czuwać nad prawidłowym i zrozumiałym pouczeniem go przez sąd o prawie do odmowy składania zeznań.
19. W toku postępowań karnych związanych z przemocą w rodzinie, w których pokrzywdzonymi są małoletni, a z ujawnionych okoliczności postępowania wynika, iż przedstawiciele ustawowi nie mogą w należyty sposób wykonywać ich praw w prowadzonym postępowaniu, należy wystąpić do sądu o ustanowienie kuratora w trybie art. 99 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r.- Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz.59, z późn. zm.) w zw. z art. 51 § 2 Kodeksu postępowania karnego.
20. W przypadku ustalenia w toku prowadzonego postępowania przygotowawczego, istnienia bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie, należy niezwłocznie poinformować właściwego pracownika socjalnego w celu uruchomienia procedury określonej w art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

21. W każdej sprawie prowadzonej przeciwko podejrzanemu o przestępstwo związane z przemocą w rodzinie, w przypadku braku przesłanek do wystąpienia z wnioskiem o zastosowanie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, należy rozważyć zasadność zastosowania, środka zapobiegawczego określonego w art. 275a Kodeksu postępowania karnego.
22. We wnioskach dotyczących wymiaru kary i środków karnych w sprawach dotyczących przestępstw związanych z przemocą w rodzinie, a także w przypadku kierowania w tych sprawach wniosków o warunkowe umorzenie postępowania karnego, każdorazowo należy wnosić o orzeczenie właściwych środków karnych wyszczególnionych w art. 39 Kodeksu karnego oraz obowiązków określonych w art. 72 Kodeksu karnego, uwzględniając ewentualne skutki dla sytuacji finansowej rodziny.
23. Ze szczególną starannością należy podejmować decyzję o skierowaniu spraw dotyczących przestępstw związanych z przemocą w rodzinie do postępowania mediacyjnego.
24. Prokuratorzy w toku postępowań sądowych w sprawach o przestępstwa związane z przemocą w rodzinie winni wykazywać szczególną aktywność procesową, a zwłaszcza reagować na przejawy naruszania godności pokrzywdzonego. W razie konieczności i przy spełnieniu ustawowych wymogów należy wnioskować o wyłączenie jawności rozprawy oraz przesłuchanie świadka po opuszczeniu sali sądowej przez oskarżonego.
25. W przypadku uzyskania informacji, iż skazany za przestępstwo z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej mieszkającej wspólnie ze sprawcą, w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej względem tych osób, wspólnie zamieszkujących ze sprawcą, należy w każdym przypadku złożyć do sądu wnioski o zarządzenie wykonania kary w trybie art. 75 § 1a Kodeksu karnego.
26. Biorąc udział w posiedzeniach sądu w postępowaniu wykonawczym, prokurator w sprawach dotyczących skazanych za przestępstwa związane z przemocą w rodzinie, składając wnioski i zajmując stanowisko, ma na uwadze

konieczność wdrożenia wobec skazanego odpowiednich środków o charakterze leczniczym i korekcyjno-edukacyjnym.

27. Kierownicy jednostek organizacyjnych prokuratury lub inni wyznaczeni prokuratorzy powinni nawiązać współpracę z organami administracji rządowej, samorządowej oraz z organizacjami pozarządowymi w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Współdziałanie w ramach form przewidzianych w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w tym w ramach zespołów interdyscyplinarnych oraz grup roboczych, nie może naruszać niezależności prokuratora.
28. Postępowania karne z zakresu przestępstw związanych z przemocą w rodzinie winni prowadzić lub nadzorować prokuratorzy o odpowiednim doświadczeniu zawodowym, specjalizujący się w powyższej problematyce.
29. Uchyła się wytyczne Prokuratora Generalnego z dnia 18 grudnia 2013 roku dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
30. Wytyczne wchodzą w życie z dniem podpisania.

Przestrzeganie powyższych zasad postępowania jest wiążące dla wszystkich organów uprawnionych do prowadzenia postępowań przygotowawczych.

PROKURATOR GENERALNY

Andrzej Seremet